

Kristoffer Fodnes
Fødnesvegen 320
2900 FAGERNES

Saksbehandler, innvalgstelefon
Marie-Louise Olsen, 61 26 60 76

Avslag på søknad om dispensasjon fra forskrift om dragehode som prioritert art - etablering av ny traktorvei

Grunneier Kristoffer Fodnes søker om dispensasjon fra forskrift om prioritert art, dragehode (*Dracocephalum ruyschiana*), som følge av ønske om å etablere en traktorvei klasse 7. Statsforvalteren i Innlandet gir avslag på søknaden, på bakgrunn av at de vilkårene det er satt for å gi dispensasjon i naturmangfoldloven § 24 femte ledd ikke er oppfylt. Vi vurderer at artens bestandsutvikling er i risiko for å bli negativt påvirket, dersom det åpnes opp for å fjerne individer/delpopulasjoner uten muligheten for å gjennomføre kompensierende tiltak før tiltaket ønskes gjennomført. Vi vil gjerne bidra i et samarbeid med grunneier for å forsøke finne en løsning slik dragehodene kan bevares og overleve på lang sikt på lokaliteten.

Søknad og bakgrunn

Vi viser til søknad med kart mottatt på e-post 9.11.21 og til supplerende e-post/revidert søknad med vedlegg av 19.11.21. Grunneier planlegger en traktorvei klasse 7, fra øvre gårdstun og opp til en skogteig for fremtidig utkjøring av tømmer (se kart side 2). I søknaden skriver grunneier at det er ønskelig å sette i gang med graving/pigging på ønskede veitrasé uka etter søknaden ble mottatt hos Statsforvalteren. Grunneier opplyser at det er fire dragehoder registrert i den planlagte traséen, og grunneier viser til at det også er forekomster på kulturbeitet hans.

Grunneier foreslår at det etter anleggelse av veien kan gjennomføres avbøtende tiltak som å gjerde av veitraséen mot resten av beitet, plastre til steinfylling i skråningene med jord som kan vokse til med gras og planter, evt. kantavpusse en gang årlig sent i sesongen.

På oppfordring fra Statsforvalteren har grunneier på grundig vis gjennomgått en rekke alternative muligheter for å transportere tømmeret ut av skogen sin. Grunneier sin konklusjon er at det ikke er aktuelt å kjøre ut over egen dyrka mark, det er ikke aktuelt med utkjøring via eksisterende skogbilveinett og det er ikke aktuelt å kjøre over naboeiendommer. Grunneier supplerer med at ønsket vei i framtiden vil også kunne anvendes som drivgang for ammekyr og sau.

Kart 1: Dragehodeforekomstene rammet med blå er de som kommer i konflikt med veibyggingen.

Kart 2: Gule prikker = dragehode lokaliteter; Blå stipla linje = ønskede veitrase; Grønn skravering = naturtype kartlagt etter handbok 13; Lilla farge = NIN kartlagt naturtype, naturbeitemark med høy kvalitet.

Lovgrunnlaget

Forskrift av 20. mai 2011 nr. 517 om dragehode som prioritert art, fastsetter i § 3 et forbud mot uttak, skade og ødeleggelse av dragehode. Med uttak menes «enhver form for avliving eller fjerning av hele eller deler av organismer fra naturen uansett formål», jf. naturmangfoldloven § 3 bokstav o. Som ødeleggelse regnes «utbygging, graving, masseuttak, utfylling og lagring av masser, dyrking,

gjødsling og andre handlinger dersom de er egnet til å skade, forandre, tildekke eller på annen måte forringe individer av arten».

Statsforvalteren kan, etter søknad, gjøre unntak fra forbudet mot uttak, skade eller ødeleggelse «dersom det ikke forringer artens bestandssituasjon eller bestandsutvikling, eller dersom vesentlige samfunnshensyn gjør det nødvendig», jf. forskriften § 6 og naturmangfoldloven § 24, femte ledd. Bestemmelsen inneholder to alternative dispensasjonsvilkår, og det er tilstrekkelig at ett av vilkårene er oppfylt for at det skal være adgang for forvaltningen til å gi dispensasjon. Tiltakshaver har ikke krav på dispensasjon hvis ett av vilkårene er oppfylt. Det skal gjøres en konkret vurdering i den enkelte sak, hvor blant annet tiltakets påvirkning og nødvendigheten av tiltaket inngår som en del av vurderingsgrunnlaget. Dispensasjonsadgangen etter andre alternativ skal være en «sikkerhetsventil for situasjoner og tiltak av stor samfunnsmessig betydning som man ikke kunne forutse på vedtakstidspunktet», jf. Ot. Prp. nr. 52 (2008-09), side 156.

Det følger av naturmangfoldloven § 7 at prinsippene i naturmangfoldloven §§ 8-12 skal legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet, og at det skal framgå av beslutningen hvordan disse prinsippene er tatt hensyn til og vektlagt i vurderingen av saken. Denne vurderingen inngår som en del av vurderingen av hvorvidt det skal gis dispensasjon etter forskriften. Forvaltningsmålene i naturmangfoldloven §§ 4 og 5 skal også trekkes inn i skjønnsutøvelsen.

Statsforvalterens vurdering

Det er overordnet sett god kunnskap om utbredelsen av dragehode i tidligere Oppland fylke og i den enkelte kommune, jf. krav til kunnskapsgrunnlaget i naturmangfoldloven § 8. I 2010 – 2012 ble det gjennomført en kartlegging av dragehode iblant annet Nord-Aurdal kommune (Miljøfaglig Utredning rapport 2013-11). I denne perioden ble det registrert 83 naturtypelokaliteter med dragehode i Nord-Aurdal herav ble 30 vurdert å være svært viktige og 52 viktige. Til sammen ble det registrert 173 + intakte forekomster av dragehode i Øvre Valdres. Mange av disse lokalitetene er av landets største, og flere er primærlokaliteter. Dette gjør at Øvre Valdres må regnes som ett av fem kjerneområder for dragehode i Norge, sammen med Indre Oslofjord, Ringerike/Hole/Hadeland, Ringsaker og Sør/Midt-Gudbrandsdalen med Gausdal. Totalt er det registrert mer enn tusen forekomster av dragehode i Oppland.

Til tross for en del nye funn i landet de senere årene er dragehode likevel vurdert som sårbar (VU) på Norsk rødliste for arter 2021. Til grunn for denne vurderingen er bl.a. antatt framtidig populasjonsreduksjon og tilknytning til truede naturtyper. Dragehode vokser bl.a. i baserike tørrbakker og berg, og viktige trusler er gjengroing, sprøyting og nedbygging. En dragehodeplante kan leve i nærmere hundre år dersom kravene til leveområdet er oppfylt, men for at en dragehodepopulasjon eller forekomst skal være stabil over lengre tid, er også reproduksjon og spredning nødvendig. Mange av de registrerte dragehodeforekomstene i Norge mangler i dag frøplanter, og dette bidrar til at arten er utsatt for bestandsreduksjon også i årene framover. Artens status på Norsk rødliste (VU) innebærer at arten har en bestandssituasjon og bestandsutvikling som er i strid med forvaltningsmålet i naturmangfoldloven § 5. Arten har høy risiko for utdøing, og er sårbar for negativ påvirkning. Ved vurdering av hva som er «forringelse» må en vurdere andre faktorer som påvirker bestandsutviklingen og/eller bestandssituasjonen, slik som kvaliteten på den berørte lokaliteten, lokalitetens betydning for området, mulighet for spredning og reproduksjon, samt trusler mot andre lokaliteter i området.

De aller fleste av dragehodeforekomstene i Nord-Aurdal kommune danner grunnlaget for avgrensning av naturtypelokalitetene som er registrert her. Dette gjelder også for de aktuelle dragehodeplanter som kommer i konflikt med ønskede traktorvei. Ønskede veitrasé berør en NIN-

kartlagt naturtype (kartlagt 2019, kallet Søre Fodnes 1), Naturbeitemark med høy kvalitet og sentral økosystemfunksjon. Arealet er i tillegg kartlagt etter håndbok 13, og det er innenfor denne at de aktuelle forekomstene finns (se kart side 2). Dragehodeforekomstene som blir berørt av ønskede traktorvei har ikke Statsforvalteren hatt mulighet til å befare, siden søknaden kom i november, der det er lite sannsynlig å kunne danne seg et tilstrekkelig overblikk over forekomstene. Det vil si at vi ikke har oppdatert kunnskap gjeldende det nøyaktige planteantall, antall skudd eller individenes nåværende tilstand. Naturmangfoldlovens § 9 (føre-var-prinsippet) tillegges vekt i denne saken.

Statsforvalteren må vurdere om det omsøkte tiltaket vil "forringe artens bestandssituasjon eller bestandsutvikling". Dette vurderes på bakgrunn av blant annet inngrepets art og omfang, artens status og forekomstens kvalitet. Statsforvalteren ser det som viktig at en i størst mulige grad unngår aktiviteter som kan føre til skader på plante- og dyreliv. I saker som denne hvor en prioritert og sårbar art er berørt, er det ikke tilstrekkelig å vurdere skadevirkningen isolert og kun ut fra et nåtidsperspektiv. Den samlede belastning for arten må i nåtid og fremtid tillegges vekt, blant annet for å forhindre gradvis forvitring av biotoper og naturtyper hvor arten trives, og hvor tiltakene finner sted «bit for bit», med risiko for at den samlede belastning blir så stor, at det kan få signifikante konsekvenser for arter og naturtypers bevaringsstatus.

Området rundt Fodnes kan anses for å være et «hotspot» for dragehode. Det er flere lokaliteter i Øvre Valdres som er truet av gjengroing, hvilket bidrar til at den samlede belastningen på arten kan være i fare for å bli for stor. Ønskede traktorvei vil kunne bidra til å forsterke den negative effekten på dragehodepopulasjonen (jf. naturmangfoldloven § 10). Naturmangfoldloven § 11 (kostnader ved miljøforringelse) regnes ikke relevant i saken.

I artsdatabasene finner vi at det i 2011 ble det registrert 10+ individer kallet *Midtre Fødnes NØ*, på samme lokalitet ble det i 2014 funnet 5 individer med 55 skudd, og i tillegg til dette ble det i 2019 funnet et uvisst antall individer på lokaliteten kallet *Fødnes Nord-Aurdal*, In disse to aktuelle lokalitetene blir berørt av omsøkt veiprojekt (se kart side 2). Statsforvalteren mener det vil være svært uheldig, å gi dispensasjon til å ødelegge disse forekomstene, siden ikke vi har oppdatert kunnskap om de spesifikke dragehoder, samt med tanke på at det grundet årstiden ikke er mulig å gjennomføre eventuelle avbøtende før tiltaket ønskes gjennomført. Dette vil i praksis bety at det omsøkte tiltaket pr. i dag ikke kan etterleve kravet om miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder (naturmangfoldloven § 12). Vi har gjennomgått den rekke av alternative muligheter som grunneier har laget for å transportere tømmeret ut av skogen, i tillegg har vi laget en kartanalyse. Ut ifra dette mener vi imidlertid at det finns alternative traséer for å få ut tømmeret, dersom det skal ut denne vinteren.

Det andre vilkåret for å kunne gi dispensasjon er at tiltaket som skal gjennomføres er av *vesentlig samfunnsmessig betydning*. I henhold til veileder for prioriterte arter følger det av forarbeidene i naturmangfoldloven (Ot. prp. nr. 52 (2008-2009) side 156) at dette er ment som en snever dispensasjonshjemmel som kun kan anvendes ved situasjoner eller tiltak av stor samfunnsmessig betydning som man ikke kunne forutse på vedtakstidspunktet. Statsforvalteren har tidligere gitt dispensasjon fra *forskrift om dragehode som prioritert art* i forbindelse med veiprojekter. Dette har imidlertid gjaldt store infrastrukturprosjekter som er omsøkt i god tid, og som har vært begrunnet i liv og helse for folk flest, dermed av stor samfunnsmessig betydning og nødvendighet. I slike tilfeller har det vært knyttet en rekke relativt strenge vilkår for avbøtende tiltak. Saker som har regional eller lokal betydning, vil generelt ikke være tilstrekkelig grunnlag for dispensasjon etter dette vilkåret. Etablering av en traktorvei anses å være av mindre lokal betydning, og som følge av årstiden for ønskede bygging av veien, er det i tillegg ikke mulig å tilpasse tiltaket for å ta vare på den nasjonalt viktige prioriterte arten.

Statsforvalteren anser derfor at det andre vilkåret for å gi dispensasjon fra forskrift om dragehode § 3 ikke er til stede.

Konklusjon

På bakgrunn av ovenstående samlede vurderinger gir Statsforvalteren avslag på søknad om dispensasjon fra forskrift om dragehode som prioritert art. Vi anser at bygging av traktorvei med ødeleggelse av dragehodeindividene som følge, vil være i strid med målet om å bevare og utvikle bestanden av dragehode. Vi kan heller ikke se at søknaden er grunnlagt med tiltak av vesentlig samfunnsmessig betydning. De vilkår som er satt for å gi dispensasjon i naturmangfoldloven § 24 femte ledd er ikke oppfylt og Statsforvalteren kan derfor ikke gi dispensasjon. Vi vil gjerne ha en dialog med grunneier for å finne en løsning slik at dragehodene kan bevares og overleve på lang sikt i området. Det har i denne saken ikke vært mulig å vurdere eller gjennomføre avbøtende tiltak på denne tiden av året. Dersom grunneier ønsker det, så stiller vi gjerne på en befaring til våren/sommeren. Vi minner om pliktene som ligger i forskrift om dragehode, og samtidig om muligheten for å søke tilskudd til skjøtselstiltak.

Klageadgang

Vedtaket kan påklages etter bestemmelsene i forvaltningsloven § 28. Klagefristen er 3 uker fra dette brevet er mottatt. Eventuell klage på vedtaket skal stiles til Miljødirektoratet, men sendes via Statsforvalteren.

Med hilsen

Vebjørn Knarrum (e.f.)
avdelingsdirektør

Marie-Louise Olsen
seniorrådgiver

Dokumentet er elektronisk godkjent

Kopi til:

NORD-AURDAL KOMMUNE Postboks 143 2901 FAGERNES